

O‘ZBEKISTON FOND BOZORIDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.**Axmedova Mushtaribegim Rovshanjon qizi**

Qo‘qon Universiteti Moliya yo‘nalishi talabasi

Mushtariakhmedova@icloud.com

Annotatsiya: O‘zbekistonda fond bozori infratuzilmasi mustaqil, ilmiy tadqiqot obyekti sifatida yetarlicha o‘rganilmaganligi va omma ichida jadal rivojlanmaganligi, O‘zbekistonda fond bozorlarini rivojlantirish dolzarbligni asoslaysi. Bugungi kunda investorlar O‘zbekiston bozorida jozibador daromad olish imkoniyatlarini tobora ko‘proq tan olishayotganligi fond bozori rivojlantirilayotganligidan dalolat beradi. O‘zbekistonda fond bozori sezilarli yutuqlarga erishgan bo‘lsa-da, muammolar hali ham saqlanib turibdi. Qimmatli qog‘ozlar bozori iqtisodiy o‘shishning muhim vositasidir, chunki u jamg‘armalarni sarmoyaga aylantirish qobiliyatiga ega. Investorlik qilish uchun ta‘limda fanlarni chuqurlashtirish, bozor likvidligi va korporativ boshqaruv standartlarini oshirish kabi masalalarni doimiy takomillashtirish asosiy nuqta hisoblanadi. Biroq, bu muammolarni hal etish uchun ilmiy-amaliy tadqiqotlar yetarlicha olib borilgani yo‘q. Fond bozorini rivojlanishi kelgusida amalga oshiriladigan innovatsiyalar, hamkorlik va barqaror o‘shish imkoniyatlarini taqdim etadi va mavzuning qanchalik dolzarbligini belgilaydi.

Kalit so‘zlar: fond bozori, qimmatli qog‘ozlar, aksiyalar emissiyasi, bozor kapitalizatsiyasi, aksiyadorlik jamiyatlari

Kirish.

O‘zbekistonda fond bozorining rivojlanishi mamlakat moliya sektori evolyutsiyasining muhim jihati bo‘lib, uning investitsiyalar, kapital shakllanishi va moliya bozorining takomillashuvini rag‘batlantirishga asos ekanligini aks ettiradi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda fond bozorining o‘shishi va diversifikatsiyasi uchun qulay muhit yaratish bo‘yicha jiddiy islohotlar amalga oshirildi. O‘zbekistonning fond bozorini rivojlantirish yo‘li, so‘nggi yillarda boshlangan muhim iqtisodiy va moliyaviy islohotlarga borib taqaladi. Ushbu islohotlar moliya sektorini liberallashtirish va modernizatsiya qilish, yanada dinamik va investorlar uchun qulay muhit yaratishga qaratilgan. Bozorning ochilishi va tartibga soluvchi o‘zgarishlarning kiritilishi fond bozorining hozirgi holatini shakllantirishda hal qiluvchi rol o‘ynadi. O‘zbekiston hukumati tomonidan mablag‘lar, investitsiyalarni boshqarish va ular bilan bog‘liq faoliyatni tartibga soluvchi huquqiy bazani takomillashtirish maqsadida bir qator me‘yoriy-huquqiy islohotlarni amalga oshirildi. Bu islohotlar me‘yoriy-huquqiy muhitni ilg‘or xalqaro tajribaga moslashtirish, shaffoflikni ta‘minlash, mahalliy va xorijiy investorlarni jalb etishga qaratilgan. Fond bozorining hozirgi holati individual va institutsional investorlarning ortib borayotgan qiziqishi va ishtirokini aks ettiradi. Investorlar diversifikatsiya, professional fondlarni boshqarishning afzalliklari va O‘zbekiston bozorida jozibador daromad olish imkoniyatlarini tobora ko‘proq tan olishmoqda. O‘zbekistonda fond bozori sezilarli yutuqlarga erishgan bo‘lsa-da, muammolar saqlanib qolmoqda. Investorlik qilish uchun ta‘limda fanlarni chuqurlashtirish, bozor likvidligi va korporativ boshqaruv standartlarini oshirish kabi masalalar doimiy takomillashtirish uchun asosiy nuqta bo‘lib qolmoqda. Biroq, bu muammolarni hal etish uchun ilmiy-amaliy tadqiqotlar yetarlicha olib

borilgani yo‘q. Fond bozorini rivojlanishi kelgusida amalga oshiriladigan innovatsiyalar, hamkorlik va barqaror o‘shish imkoniyatlarini taqdim etadi. O‘zbekistonda fond bozorining rivojlanishi mamlakatning mustahkam va diversifikatsiyalangan moliyaviy barqaror tizimni barpo etilishini ta‘minlaydi. Tartibga solish islohotlari investorlar ishtirokining ortishi va texnologik taraqqiyot bilan birgalikda kelajak uchun ijobiy traektoriyadan dalolat beradi.

Muhokama va xulosalar.

Abdullaev O‘tkir Azimovichning (2020) fikricha, mamlakatimiz iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va uning jadal inqilobini ta‘minlash bir necha asosiy yo‘nalishlarda amalga oshirilishi mumkin bo‘lgan asosiy va ustuvor chora-tadbirlardan biridir. Xususan, bunday omillardan to‘liq foydalanish erkinligi iqtisodiy o‘shishni barqarorlashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga bevosita xizmat qiluvchi xususiy sektorni mustahkamlash imkonini beradi. mamlakatimizning iqtisodiy salohiyati, tadbirkorlik subyektlari uchun qulay moliyaviy shart-sharoitlar yaratish, aholining real daromadlarini oshirish. Bu borada moliya bozori orqali iqtisodiyotni modernizatsiya qilish omili alohida ahamiyatga ega. Bozor munosabatlariga o‘tishning hozirgi bosqichi iqtisodiyotimizning ochiqqligi, xorijiy sarmoyalarni jalb etishning o‘shishi, xususiylashtirish va xususiylashtirishning kuchayishi bilan belgilanadi. Shu bilan birga, moliya tizimini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratiladi, chunki rivojlangan moliya tizimisiz iqtisodiy tizim muvaffaqiyatli faoliyat yurita olmaydi. Shu munosabat bilan quyidagi xulosalar chiqarishni zarur deb bildik. ustav fondlaridagi davlat ulushini xususiy investorlarga sotish, banklarning investor sifatidagi faoliyatini yanada erkinlashtirish. Ikkinchidan, obligatsiyalar chiqarish orqali bank o‘z kapitali bilan bir qatorda bankning qarz kapitalini tashkil qiladi. Kapitalning ko‘payishi mablag‘larning ko‘payishiga olib keladi, natijada bankning umumiy kapitalidagi ulush, o‘z navbatida, uning barqarorligi, ishonchliligini mustahkamlash va moliyaviy ko‘rsatkichlarni yaxshilashga xizmat qiladi. Uchinchidan, tijorat obligatsiyalarini chiqarish orqali yuridik va jismoniy shaxslarning mablag‘larini jalb qilish. Banklar iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlariga sarmoya kiritadi va fond bozorini rivojlantirish uchun zamin yaratadi.

B.Turanboyev ilmiy izlanishlarida, daromad-narx nisbati va inflyatsiya darajasi o‘rtasida yaqin bog‘liqlikni qayd etganlar, ya‘ni 2000-yillarning boshidan beri inflyatsiyaning pasayishi ikkalasi uchun ham hisoblansa, 2008 yildan beri kuzatilgan o‘z kapitali koeffitsientlari o‘shishining muhim qismi va strukturaviy o‘zgarishlar uchun ekonometrik testlar nima uchun tanaffusni ko‘rsatashini qayd etishgan. Tadqiqotlarda anomalija sifatida narx-daromad nisbati va real inflyatsiya o‘rtasidagi korrelyatsiya xizmat qiladi boshlanish nuqtasi. Bashoratlilik anomaliyaning uzoq muddatli chidamliligi va uni o‘rab turgan qisqa muddatli o‘zgarishlardan kelib chiqadi. Uni to‘g‘ridan-to‘g‘ri ekspluatatsiya qilishdan ko‘ra. Shu munosabat bilan tadqiqot xulosalari, samarali bozor nazariyasi bilan bahsli hisoblanadi. Bir tomondan, keng inflyatsiyaning shartli xavfini o‘z ichiga olgan ichki qiymatning ta‘rifi premium, uzoq muddatda real aksiyalarni jalb qiladi. Biroq, shunday bu xususiyatni me‘yoriy paradigmadagi tushuntirish qiyin. Bizning topilmalar investorlarning kognitiv tarafkashliklariga ma‘lum darajada mos keladi xulq-atvor moliyasi tomonidan tasvirlanganidek, ko‘rgazma. Inflyatsiyaning sabablari investorlarni ko‘proq xavf-xatarli qiladi, hali aniqlanmagan. Uchun Masalan, Shillerda taqdim etilgan so‘rov natijalari shuni ko‘rsatadiki, taxminan Odamlarning 90 foizi inflyatsiyani iqtisodiy o‘shishga zararli deb hisoblaydi.

Jasurbek Ataniyazovning so‘zlariga ko‘ra, maqolada milliy va xalqaro miqyosda fond bozorining rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan, fond bozoridagi operatsiyalarning bugungi holati va fond bozori rivojlanishiga ta‘sir etuvchi omillar belgilab berilgan. Qimmatli qog‘ozlar bozori iqtisodiy o‘shishning muhim vositasidir, chunki u jamg‘armalarni sarmoyaga aylantirish qobiliyatiga ega. Shuning uchun globallashuv sharoitida bozorni shakllantirish shartlari va rivojlanish tendensiyalarini o‘rganish dolzarb hisoblanadi. Tahlilning mantiqiy, statistik va grafik usullaridan foydalanilgan. Natijalar. Stoma bozorining samarali rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan muammolar aniqlandi. Bu birinchi navbatda fond bozorining kapitallashuvi, rivojlangan infratuzilmaning yo‘qligi, qimmatli qog‘ozlarni chiqarishning samarali mexanizmini tashkil eta olmasligining ko‘pligi va murakkabligi. fond bozori sektori uchun tegishli hujjatlar va ko‘plab cheklovlar mavjudligi, investorlar manfaatlarini himoya qilish mexanizmining etarli darajada takomillashtirilmaganligi va institutsional investorlar va professional bozor ishtirokchilarining yo‘qligi.

Qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirish bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etish bo‘yicha aniq takliflar mavjud: mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qilish, dividendlarni ko‘paytirish, emitentlar aksiyalarining daromadlilikini oshirish, soliq tizimini takomillashtirish, aksiyalarni sotish doirasidagi bitimlarni sug‘urta qilish tizimini rivojlantirish. Axborotning ochiqligi printsiplari. Qimmatli qog‘ozlar bozorini yanada rivojlantirish faqat bozorning o‘zi va davlat tomonidan kompleks yondashuv bilan mumkin. Yangi investorlarni jalb qilish maqsadida ushbu hisobvaraqlar bilan muntazam ish olib boruvchi Uy fond birjasi savodli fuqarolarni moliyaviy ahvolini yaxshilash maqsadida sarmoya kiritishga jalb qilish vositasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. U.A.Abdullaev, Fond bozorining rivojlanish bosqichlari, 2020.
2. Jasurbek Ataniyazov, Stock Market in Uzbekistan (2022).
3. Boburjon, T. (2024). SOLIQQA TORTISHNING EKOLOGIK YO‘NALTIRILGANLIGINI KUCHAYTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI TAHLILI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(1), 145-150.
4. Qodirjon o‘g‘li, T. B. (2024). SUV RESURSLARIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQ TA‘SIRCHANLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(1), 151-153.
5. Ogli, T. B. Q. (2021). XO‘JALIK YURITUVCHI SUB‘EKTLARNING TABIIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHGA ERISHISHLARIDA SOLIQLARNING TA‘SIRCHANLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(1), 246-250.
6. Turanboyev, B. (2024). O‘ZBEKISTON FOND BOZORIDA AKSIYALAR SAVDOSINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI TAHLILI. Integration of Economy and Education in the 21st century, 2(2), 5-8.
7. Otto, M., & Thornton, J. (2023). JAHON IQTISODIYOTI VA XALQARO MUNOSABATLAR. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 216-219.

8. Turanboyev, B. (2024). ILG‘OR XORIJ TAJRIBASI ASOSIDA ELEKTRON TIJORAT FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 1-4

9. Umarov Toxirjon Mamurjonovich. (2024). ERKIN IQTISODIY ZONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA INNOVATSIYALAR VA INVESTITSIYALARNI RAG‘BATLANTIRISHDA KLASTER YONDASHUVINING O‘RNI. *INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES*, 1(1), 156-167. Retrieved from <https://universalconference.us/universalconference/index.php/ICNSHS/article/view/277>